

Göteborg den 11 oktober 2024
Havs- och vattenmyndigheten
havochvatten@havochvatten.se

SFPO. Synpunkter på förslag till ändrade havsplaner, granskningsversionen, dnr 2024-001194

Sveriges Fiskares PO (SFPO) företräder cirka 230 fiskefartyg som är verksamma inom det demersala fisket. Vi har medlemmar längs hela den svenska kusten - från Strömstad till Kalix. SFPO står för ett långsiktigt hållbart fiske och våra medlemmar är bland de bästa när det handlar om selektivitet, skonsamhet och kvalitet.

Ärendet

Havs- och vattenmyndigheten (HaV) har på regeringens uppdrag tagit fram förslag till ändrade havsplaner för Sverige. Uppdraget syftar till att skapa utrymme för mer energiutvinning i havet. HaV inbjuder nu till synpunkter på granskningsversionen av förslaget till nya planer.

SFPO har tidigare ingett synpunkter på det tidigare förslaget till ändrade havsplaner. SFPO meddelade då synpunkter på konsekvensbeskrivningen och havsplanerna. SFPO ifrågasatte då att planförslaget med tillhörande konsekvensbedömning, vad gäller yrkesfisket, uppfyller de mål och krav som ställs enligt tillämplig lagstiftning.

Vi upprepar inte här de synpunkter vi redan meddelat utan koncentrerar oss på de frågor HaV ställer med anledning av granskningsversionen.

Synpunkter på de ändringar som gjorts i konsekvensbeskrivningen efter samrådet

Effekter på havsmiljö, fiskarter och fiskpopulationer

SFPO noterar att skrivningarna kring dessa frågor nu är mer nyanserade, vilket är positivt. Vi har emellertid svårt att se vilka konsekvenser detta har fått för planalternativ 1, vi saknar en

större försiktighetsansats i planen. Jämförelsen av de olika planalternativen i tabell 1 i konsekvensbeskrivningen visar tydligt att det är möjligt att ta en betydligt större hänsyn till fisk, fisklek och bottenmiljöer och ändå nå planeringsmålet vad gäller energi. Jämförelsen visar också att HaV identifierat negativa effekter av havsbaserad vindkraft och att dessa kan minskas. SFPO menar att havsplanerna måste justeras för att bli mer lika planalternativ 3. En sådan justering skulle också innebära en kraftig minskning av de negativa effekterna på fiskets landningsvärden, dvs. livsmedelsförsörjning och krisberedskap.

Kumulativa effekter

SFPO är djupt bekymrad över potentiell negativ gränsöverskridande kumulativ påverkan på havsbassängnivå, inte minst de potentiella hydrografiska effekterna av storskalig utbyggnad av havsbaserad vindkraft som påpekats av SMHI och utreds i SMHI:s underlagsrapport.

I konsekvensbeskrivningen skrivs att "hänsyn behöver därför tas till risken för kumulativa effekter i den fortsatta planeringen och tillståndsprovningen av främst havsbaserad vindkraft, men också andra verksamheter."

Havsplaneringsförordningen säger:

11 § Havs- och vattenmyndigheten ska verka för samarbete med andra EU-länder i frågor som rör havsplanering och verka för att förslagen till havsplaner samordnas med den havsplanering av angränsande områden som genomförs av andra EU-länder.

12 § Havs- och vattenmyndigheten ska, när det är lämpligt, verka för samarbete med länder utanför EU i frågor som rör havsplanering.

SFPO anser att framtagandet av förslaget till ändrade havsplaner inte tillräckligt beaktat ovanstående. HaV tycks hänskjuta bedömningen av kumulativa effekter till provningen av individuella projekt i svenska vatten, vilket är en stor brist.

Effekter på yrkesfiskets landningar och ekonomi

SFPO kritiserade kraftigt den konsekvensanalys som gjordes till den tidigare versionen av nya havsplaner. HaV har sedan dess gjort en bredare och djupare analys med hjälp av konsult (AgriFood). SFPO ser positivt på att HaV hört sammat kritiken och gjort en ny analys med delvis andra utgångspunkter för hur vindparkerna påverkar fiskets bedrivande. Dock är det så att analysen levererats helt nyligen och det finns ingen information om hur den kommer att påverka förslaget till havsplaner. Detta är en stor brist och vi saknar en dialog om detta. Hur ser myndigheten på detta problem?

Synpunkter kopplade till AgriFood:s analys

Landningsvärden

Det är viktigt att tydliggöra att de landningsvärden som beräknats i Västerhavet baseras på fångster i ICES-fångstområde 20 och 21 samt i Östersjön områdena 22-31. Det betyder att de beräknade procentuella minskningarna i landningsvärden också baseras på fångster utanför

havsplaneringsområdet, dvs. i andra länders ekonomiska zoner. Det hade varit intressant att se värden för enbart havsplaneringsområdet. Det procentuella bortfall som havsplanerna förorsakar inom enbart Sveriges havsplaneringsområde, som utåt begränsas av gränsen för svensk ekonomisk zon, är tveklöst betydligt större än de värden som redovisas i rapporten.

Det hade också varit intressant och relevant att se hur stort bortfall av landningsvärden andra länders havsplaner potentiellt kan förorsaka. Energiområden i grannländers havsplaner kommer att medföra ytterligare bortfall av landningsvärden för svenskt fiske vilket gör att effekten på landningar och fiskeföretagens ekonomi blir större än vad som uppskattats i rapporten.

AgriFood:s analys visar att de justeringar av energiområdena som gjorts i norra Västerhavet inför granskningsversionen av planerna har mer än halverat de negativa effekterna för räkfisket. Detta är positivt men vi bedömer ändå att räkfisket har så små marginaler så att risken är stor att många fiskeföretag väljer att sluta. Att döma av det stora antal fartyg som nu är till salu är pessimismen i fiskarkåren förnärvarande mycket stor – det finns inte längre någon investeringsvilja.

Eftersom räkfisket bär upp mycket fiskets infrastruktur i form av transporter och service, riskerar denna struktur att påverkas negativt vilket kommer att försämra förutsättningarna också för övrigt demersalt fiske. SFPO efterlyser en diskussion om detta.

Vad gäller fisket efter kräfta och fisk på västkusten så har de justeringar som gjorts i granskningsversionen endast en marginell effekt. Bortfallet av landningsvärden förväntas bli upp till 18.2 %, vilket är betydande i relation till de vinstmarginaler som redovisas i analysen. Sett över tidsperioden 2013 – 2023 är det cirka en tredjedel av fartygen inom trålfisket efter havskräfta och fisk där energiområden påverkar mer än 10 procent av fartygets totala landningsvärde. Detta innebär att en stor del dessa demersala fartyg kan välja att sluta fiska.

AgriFood:s konsekvensanalys visar också mycket tydligt att fisket i Halland är mycket beroende av de fiskeområden som finns kvar efter de omfattande områdesskydd och fiskeregleringar som finns i området. Det finns ett stort behov av att antalet energiområden reduceras på detta kustavsnitt, såvida inte målsättningen med havsplanen är att bli av med det halländska yrkesfisket.

Samhällsekonomiska aspekter

I HaV:s konsekvensbeskrivning skriver man bland annat:

”Potentiell påverkan på yrkesfisket, bedöms även kunna innebära indirekta effekter vad gäller fiskets värdekedjor, beredningsindustri, berörda landningshamnar och kommunala intressen”

samt;

”Hamnverksamhet är betydande för att upprätthålla yrkesfiskets verksamhet och utgör riksintresseanspråk för yrkesfisket. Hamnverksamhet är ett kommunalt intresse. Yrkesfisket har även betydelse för andra kommunala intressen såsom sysselsättning, möjlighet att bo och arbeta i kustsamhällen, kulturella och sociala värden, lokal identitet, turism och besöksnäring, samt bevarande av fisket för framtiden (Agrifood 2019).”

I AgriFood:s kompletterande utredning görs en litteraturgenomgång av olika samhällsekonomiska aspekter och den så kallade "multiplikatoreffekten" diskuteras. I rapporten finns också beräkningar av hur landningsvärden i kommuner och hamnar påverkas. Rapporten visar att det är stor variation vad gäller hur kommuner och hamnar drabbas. Under perioden 2019 – 2023 kommer exempelvis 37 procent av landningsvärdet i Varberg, 46 procent i Falkenberg, och 14 procent i Öckerö från fångster som påverkas av energiområden.

Det är lovligt att HaV uppmärksammar samhällsekonomiska aspekter av de effekter energiområden kan ha. SFPO kan däremot inte se hur dessa insikter påverkat utpekandet av energiområden. Är det så att detta hänskjuts till kommande prövningar av enskilda vindparker?

Modellering av räkfisket

AgriFood:s modellering av räkfisket är intressant men teoretisk och bygger på många antaganden. Enligt AgriFood är modellen (RUM) ett väletablerat analysverktyg inom nationalekonomin och har använts i flertalet internationella studier för att analysera hur yrkesfisket påverkas av spatiala restriktioner orsakade utav till exempel marina skyddsområden, vindkraftsutbyggnad, reglering kring bifångster och Brexit.

Vad vi känner till finns inga studier där modellens utfall har jämförts med ett verkligt utfall, alltså hur fisket faktiskt agerar på förändringarna, inom de områden som nämns ovan. Detta gör att SFPO har svårt att bedöma trovärdigheten i modellens förutsägelser av havsplanernas påverkan på räkfisket. De många osäkerheterna är ett problem och medför att modelleringen inte föranleder några synpunkter från SFPO.

Synpunkter på de ändringar som gjorts i havsplanerna efter samrådet

SFPO ser positivt på att granskningsversionen tar något större hänsyn till fiske samt fiskar och skaldjurs reproduktion än de tidigare versionerna. Vi anser dock att planerna fortfarande inte tar tillräcklig hänsyn till fisk/fiske och havsmiljö.

Västerhavet

V355

Vi ser speciellt positivt på att energiområdet V355/356 ("Mareld"), som är ett viktigt område för räkfisket, har utgått från havsplanernas granskningsversion. Anpassningen av energiområde V360 är också positivt för räkfisket.

V352

Området är viktigt för fiske efter räka och fisk. En eventuell exploatering förväntas ske med flytande fundament, vilket är oförenligt med alla typer av fiske. I området finns också en rik fiskfauna. SFPO anser att området inte ska pekas ut för energiutvinning.

V357

Området är ett viktigt för fiske efter fisk, havskräfta och räka. SFPO anser att området inte ska pekas ut för energiutvinning. I granskningsversionen har området utökats norrut vilket gör att området nu får ännu större negativa konsekvenser för räkfisket.

V359

Området är av stor betydelse för fisket efter havskräfta och fisk. Havskräftan i området har en exceptionell kvalitet. SFPO anser att området är olämpligt som energiutvinningsområde. I granskningsversionen har området utsträckning minskats i den östliga delen. I HaV:s kommentar (Id 140.13) i samrådsredogörelsen anges att "Område V360 har minskats i de norra och östra delarna för att påverkan på yrkesfisket ska bli mindre. Område V359 ha reducerats i öster av samma skäl." Här har HaV gjort en bristfällig analys. Om avsikten är att minska effekterna på fisket så borde området istället ha reducerats i den västra delen.

Energiutvinningsområden utanför Hallands kust

Om de utpekade områdena i Halland byggs ut innebär det dödsstöten för det halländska kräftfisket. Antalet områden måste reduceras. AgriFood:s konsekvensanalys visar mycket tydligt att fisket i Halland är mycket beroende av de fiskeområden som finns kvar efter de omfattande områdesskydd och fiskeregleringar som införts i området.

Havsplanerna kommer sannolikt inte vara vägledande för de redan tillståndsgivna parkerna. SFPO anser att inget område utöver de redan tillståndsgivna ska pekas ut som energiutvinningsområden utanför detta kustavsnitt. Det skulle vara dödsstöten för det halländska fisket.

Östersjön

Ö286, 288

SFPO motsätter sig områdena. En etablering kan få påverkan på ett viktigt lekområde för torsk.

Ö282

SFPO motsätter sig området. Området ligger inom två olika riksintresseanspråk för yrkesfiske. Både aktivt och passivt fiske bedrivs i området. Vi ser att det är risk för mycket stor påverkan på möjligheterna att bedriva aktivt fiske och stor påverkan på möjligheterna att bedriva passivt fiske.

Ö269

Området överlappar med lekområde för torsk samt pelagiskt yrkesfiske. Djupet gör att flytande fundament skulle bli aktuella vilket omöjliggör samexistens med fiske. Risker finns att torskens lek påverkas negativt. Påverkan på det pelagiska fisket som bedrivs är mycket stort.

Ö256

SFPO motsätter sig området. Området överlappar med riksintresseanspråk för yrkesfiske. Framför allt bedrivs demersalt aktivt fiske samt visst fiske med passiva redskap. Området överlappar även med potentiellt lekområde för torsk. Samexistens är mycket svår om flytande fundament skulle vara aktuellt.

Ö273

Nordvästra delen av området överlappar med område med riksintresseanspråk för yrkesfiske. De delar av området som överlappar fångstområde är utpekade som riksintresseanspråk för yrkesfisket bör undvikas.

Ö271

Överlappar med riksintresseanspråk för yrkesfiske. I området bedrivs pelagiskt fiske med aktiva redskap. Påverkan blir mycket stor på yrkesfisket vid en eventuell etablering. Området bör ej pekas ut som energiområde.

Ö213

Överlappar till viss del med riksintresseanspråk för yrkesfiske. I området bedrivs pelagiskt fiske vilket är mycket svårt att förena med en vindkraftsetablering. Området bör anpassas i den västra delen.

Bottniska viken

Smärre ändringar har gjorts. Det är dock tveksamt om detta innebär något positivt för det pelagiska fisket. Det kvarstår också ett stort frågetecken kring vilka kumulativa effekter den stora ansamlingen av energiområden i södra delen av Bottniska viken kan få på strömmingens reproduktion. Viktiga reproduktionsområden i utsjön är helt kringgärdade av energiområden. HaV bör säkerställa att skyddszonerna mot viktiga lekområden är tillräckligt stora.

Vi ser positivt på reduktionen av utpekade energiområden i Bottenviken. Det minskar den potentiellt negativa effekten av vindparker på laxens vandringar.

Hur förslaget till ändrade havsplaner kan förbättras

Den sextioprocents överplaneringen i relation till målet om 120 Twh gör att planernas vägledning blir onödigt svag. Med en mindre överplanering skulle en större hänsyn till fisk/fiske kunna tas. Havsplanerna behöver vara mindre överplanerade och med tydligare vägledning. Planalternativ 1 innebär att havsplaneringen står för ett system med en "halvöppen dörr".

Jämförelsen av de olika planalternativen i tabell 1 i konsekvensbeskrivningen visar tydligt att det är möjligt att ta en betydligt större hänsyn till fisk, fisklek och bottenmiljöer och ändå nå planeringsmålet vad gäller energi. SFPO menar att havsplanerna måste justeras för att bli mer lika planalternativ 3. En sådan justering skulle också innebära en kraftig minskning av negativa effekten på fiskets landningsvärden och ekonomi, samt livsmedelsförsörjning och krisberedskap.

SVERIGES FISKARES PO

Peter Ronelöv Olsson
Ordförande

Fredrik Lindberg
Ombudsman

Ingemar Berglund
Utredare